

Pietro Archiati

Ježíš Nazaretský v 19. súde Koránu

V 19. súde Koránu je krásně popisováno Ježíšovo narození - nikoli narození Krista, nýbrž narození člověka Ježíše. V podání tohoto narození se Korán shoduje s Lukášovým evangeliem: je ukazováno jako „zázrak“ božského působení. Přírodní zákony nejsou při tomto narození rozhodující: V přírodních zákonech působí božská svoboda. K tomuto počtí, k tomuto narození dochází jenom proto, „že Alláh, Bůh tomu chce“.

Korán i Lukášovo evangelium vycházejí z toho, že při narození člověka spolupůsobí dva světy. Na jedné straně existuje duch člověka, který se o své vůli rozhoduje, že si vybuduje tělo, aby strávil život na Zemi. Na druhé straně jsou všechny síly přírody, dědičnosti, které působí v obou rodičích a skrze ně. Lidský duch, jenž se chce narodit, použije všechny tyto přírodní, dědičné síly jako nástroj, aby usiloval o dosažení cílů, které jsou svobodně volené a zcela individuální. „Materiál“ ke stavbě těla poskytují prostřednictvím „dědičnosti“ rodiče. Vtělující se lidský duch však tomuto materiálu dává až do těch nejjemnějších rysů jedinečnou formu. Ta má sloužit jako nástroj pro zcela individuální životní plán.

Rudolf Steiner v souvislosti s 19. súrou Koránu uvádí, že božská láska darovala každému muslimovi s touto súrou drahocennou perlu, v níž se skrývá zárodek neomezeného vývoje. Panenské počtí Ježíše je potvrzením svobodného duchovního tvoření nejen božstva, ale i lidského ducha. Každému muslimovi, který tuto 19. súru oddaně medituje, se víc a víc přibližuje možnost otevřít se světu svobody ducha: onomu světu duchů, v němž se dějí jen zázraky; jen panenská počtí, samá stvoření z ničeho. Jsou to stvoření, jež nejsou určována přírodními zákony působícími z minulosti, protože sama určují veškerý budoucí vývoj člověka i Země. Kde působí duch, tam se minulost stává služebníkem budoucnosti.

V 19. súde zvané „Marie“ se doslova praví:

16. A připomeň v Knize také Marii, když vzdálila se od své rodiny do místa východního

17. a spustila závěs mezi sebou a jimi. A poslali jsme k ní ducha Svého a zjevil se jí v podobě smrtelníka dokonalého.

18. I zvolala: „Utíkám se před tebou k Milosrdnému - kéž i ty ses bál Jeho!“

19. Pravil: »Já posel jsem Pána tvého, abych ti daroval chlapce čistého.“

20. Pravila: „Jak bych mohla chlapce mítí, když se mě nedotkl smrtelník žádný a já nejsem ženou nepočestnou!“

21. Odpověděl: „Staniž se tak, neb Pán tvůj pravil: Toto je pro mne snadné, a věru jej učiníme znamením pro lidi i milosrdenstvím od Nás seslaným, a je to již věcí rozhodnutou!“

22. A otěhotněla dítětem a uchýlila se s ním na místo vzdálené.

23. A zastihly ji bolesti poblíže kmene datle palmové a zvolala: „Ach, kéž bych byla raději již dříve zemřela a upadla v zapomenutí úplné!“

24. I zavolal na ni zpod jejích nohou: »Nermut' se, vždyť Pán tvůj dal pod tebou téci říčce plynulé,

25. a zatřes kmenem palmy nad sebou a spadnou k tobě datle čerstvé a uzralé!

26. Jez a pij a bud' myslí radostné! A až spatříš ze smrtelníků někoho, rci: „Přislíbila jsem půst Milosrdnému a nebudu dnes mluvit na člověka žádného!“
27. Pak přišla s ním k lidu svému, nesouc jej. I zvolali: „Marie, tys věru provedla věc neslýchanou!“
28. Sestro Árónova, otec tvůj nebyl mužem špatným ani matka tvá nebyla nepočestnou!“
29. A ukázala Marie na chlapce. I pravili: „Jak máme mluvit s někým, kdo ještě v kolébce je děckem?“
30. A promluvil chlapec: „Já služebníkem Božím jsem, On dal mi Písmo a učinil mne prorokem.“
31. A učinil mne požehnaným, ať kdekoliv dlítí budu, a modlitbu a almužnu; co živ budu, mi poručil
32. a také úctu k matce své; a ani násilníkem, ani bídákem mne neučinil.
33. A dal, aby mír byl se mnou v den, kdy jsem se narodil, i v den, kdy zemřu, i v den, kdy k životu budu zas probuzen.“
34. Takový je Ježíš, syn Mariin, podle slova pravdivého, o němž oni pochybují jen!
35. Není Boha důstojno, aby si bral syna nějakého. Sláva tomu, který, když o věci rozhodne, řekne pouze: „Staniž se!“ a stane se.
36. Bůh jest Pánem mým i vaším, uctívejte Jej tedy, neboť toto jest stezka přímo vedoucí!

Rudolf Steiner čte z této sůry 23. 5. 1916 (GA 167) a dodává: „A ti, kdo ve svém ostatním náboženském vyznání mají tento strašlivý rozpor mezi predestinací a oním ‚Bůh tomu chce tak jako mohamedáni, těm zároveň připadlo zjevení O Ježíši z Lukášova evangelia. Pokud mají tolik vývojové schopnosti, že tomu jednou dokážou porozumět, pak si řeknou: Jestliže znovu poznáme povahu toho, kdo je nám tu v Koránu zjevován, pak přijdeme na to, jak se predestinace a ‚Bůh tomu chce‘ slévají.“

Každý člověk může mít prožitek svobody, vezme-li vážně vlastní vnitřní zkušenost sebe samého. Může se prožívat jako Bohem stvořený duch, Stvořitelem určený k tomu, aby byl stále vynalézavější ve svém myšlení, stále nápaditější v prokazování své lásky. Pro svobodné duchovní tvoření je příroda se všemi svými silami tím nejdokonalejším nástrojem, jaký existuje.

Islám a křesťanství spolu kvůli jednostrannostem, které vládly na obou stranách, často vzájemně bojovaly. Obě strany dnes mohou usilovat o to, aby stále hlouběji chápaly existenciální rozpor svobody a aby ho díky vnitřnímu vývoji, díky životu samému, stále uspokojivěji řešily. Každý člověk, ať muslim či křesťan, má schopnost stále bytostněji se podílet na božství. Jeho duch může v každém okamžiku vytvářet něco nového. Jakýkoli sebemenší úkon může být proteplován vynalézavou fantazií lásky. V lásce je člověk naprosto svobodný, neboť to, co chce láska, co láska vykonává, není určeno žádným přírodním zákonem a nemůže být omezeno žádným determinismem.

Měsíc a Slunce - vzájemná výzva

Vztah, který dosud panoval mezi křesťanstvím a islámem, lze vyjádřit pomocí známého obrazu monstrance, jež v „měsíční misce“ nese hostii, sluneční kotouč.*

* Monstrance je ozdobná schránka na vystavování proměněné hostie; hostie přitom bývá uchycena v tzv. lunule (což znamená doslova „měsíček“ „malá luna“), sorce ve tvaru položeného půlměsíce. (Pozn. překl.)

Islám je lunární, náboženství a Měsíc v dávné moudrosti reprezentuje svět přírody, svět nutnosti. A islám skutečně jako půlměsíc sevřel křesťanský svět - od Španělska přes severní Afriku až po Arábii a Turecko. Zárodečné sluneční působení, působení slunečního ducha, bylo v „křesťanské Evropě« silně ovlivněno měsíčním náboženstvím, jež do popředí staví všemohoucnost Boží. Kulturu v takzvaném křesťanském světě utvářela mnohem více přírodní věda islámského ducha než duch skutečně křesťanský. Také teologie v posledních staletích hledala své ospravedlnění čím dál více v moderní přírodní vědě. Křesťanské náboženství bylo stále více zatlačováno do soukromého života, stranou života.

Islám a křesťanství se k sobě mají jako nápadný půlměsíc mající na sobě neviditelný sluneční kotouč, který dosud zůstal zcela nepatrný - jako ta část Měsíce, kterou nevidíme. Avšak hostie by měla být oním zářícím Sluncem, z něhož dokonce i Měsíc přijímá své světlo! Domněle rostoucí moc islámu ve skutečnosti dokládá jen slabost pravého křesťanství. Zdůrazňování determinismu a predestinace není v křesťanských zemích ničím novým. Nestává-li se člověk tvořivým, zanedbává-li své myšlení a chtění, zůstanou v něm účinné jen determinismy přírody. Jestliže se nechápe své svobody, jestliže ji nerealizuje, vzniká nejen teoretický fatalismus, ale také agresivní fanatismus. Přitom není důležité, pod jakým názvem vystupuje. Tradiční křesťanství nemůže tvrdit, že svou nejvladnější podstatu - povolání jednotlivého člověka k účasti na svobodném tvoření - pěstovalo ze všech sil, že zde nedošlo k žádným opomenutím. Křesťanské „vzkříšení« je překonáním každé přírodní nutnosti tvořivou svobodou lidského ducha. Kristovo vzkříšení způsobuje obrát, obrácení ve vývoji Země. Do té doby byly vedoucími silami v člověku Boží milost a přírodní působení. S tímto přelomem se poměr obrací: vedoucí silou se stává božská láska - jež se v Kristu stala tělem - ke svobodě každého člověka. Stává se vedoucí silou pro všechny síly přírody, které se stávají nástrojem vývoje lidského ducha.

Dnešní muslim si díky Koránu může zachovat víru v panenské početí Ježíše Nazaretského - mnozí křesťanští teologové už to nedokážou. Také většina dnešních křesťanů ztratila přístup k tomuto mystériu. Proto si již dnešní křesťan nemůže dovolit pocit nadřazenosti vůči islámu. To neznamená, že bychom se měli vrátit ke starým dobám, v nichž měla vedoucí roli prostá víra. Míněno je pouze to, že tato prostá víra je dosud schopná zachovat si skutečnost panenského početí, kterou již vědecké myšlení nedokáže pochopit. Úkolem tohoto vědecky školeného myšlení je nově si na vyšší úrovni duchovní vědy vydobýt to, co v sobě dosud chová prostá víra islámu a co se na křesťanském Západě ztratilo.

Soužití islámu a křesťanství tak lze chápat a prožívat jako pozitivní vzájemnou výzvu. Vzájemné obohacení s sebou na obou stranách může nést další pokračování vývoje. Islám může křesťanství jako v zrcadle ukázat jeho selhání. Svou podstatou žádá od křesťanství, aby se vzalo vážně, aby nezůstávalo pouhou teorií - a stalo se životní praxí.

Jestliže v křesťanství sice existuje teorie svobody, avšak život ve svobodě zatím do značné míry chybí, a jestliže v islámu chybí obojí, kdo z těch dvou nese větší odpovědnost? Přece ten, kdo třebaže má vědomí svobody, sotva ji přeměňuje v čin víc než ten druhý. Odpovědnost je největší tam, kde existuje vědomí toho, že pravá důstojnost člověka spočívá v individuální odpovědnosti, ve svobodě.

Každodenní soužití mezi muslimy a křesťany bude moci být stále lidštější, pokud bude každý rozlišovat člověka od jeho náboženství. Žádný člověk, nakolik je

individuálním duchem, není muslim ani křesťan. Žádné náboženství jako kulturní forma nepatří k podstatě člověka! Budeme-li v každodenním setkávání méně vnímat vnější schránku náboženství a více nesmrtelné duchovní jádro pak budeme schopni v každém člověku milovat jeho věčnou individualitu.

Po přelomu věků je každý člověk, ať už žije v jakémkoli náboženství, povolán k tomu, aby ve svém srdci stále více uskutečňoval soulad všech náboženství. V každém lidském setkání bude možné prožívat to, co je v každém člověku obecně lidské i jeho osobité.

Co hledá muslim jako člověk v setkání s druhým člověkem, který se nazývá křesťanem? Hledá to lidské, co s ním má společné. Každý muslim klepe na dveře křesťanství s touhou nalézt svobodu a lásku, o něž usiluje každý člověk. Islám byl v minulosti možná trpce zklamán, protože svobodu a lidskost nebylo v křesťanské kultuře možné najít o mnoho více než kdekoli jinde. To může být jeden z hlubších důvodů agresivity, kterou islám projevoval vůči Západu označujícím se za křesťanský. Tam, kde se mnoho mluví o svobodě, se často nachází více egoismu než skutečné svobody.

A co hledá člověk, jenž se nazývá křesťanem, v setkání s člověkem muslimského náboženství, ve výzvě islámu? I křesťan hledá jako člověk to, co v důsledku materialismu ztratil ze zřetele: svět božství, skutečnost ducha. Muslimům i křesťanům je společná touha po vyšším člověku, který dřímá v každém z nás. Jestliže v obou zesílí vědomí, že to společné, hledání dokonalého člověka, je hlubší než všechno, co je odděluje, může se také zrodit nová naděje pro budoucnost.